

Program oddziaływań
korekcyjno - edukacyjnych dla
osób stosujących
przemoc w rodzinie na terenie
Gminy Miasta Radom
2013 - 2015

Wstęp

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych adresowany do osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi część systemu działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zmniejszenie jej negatywnych następstw w życiu rodzinnym oraz społecznym. Zadaniem programu jest uzupełnienie różnych form interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec sprawców. Realizacja programu jest zadaniem zleconym samorządu powiatowego. Delegację do jego opracowania stanowi art.6 ust. 4 pkt 2 *ustawy z dnia 29.07.2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)*.

Program ukierunkowany jest na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie, a w konsekwencji na redukcję ryzyka kontynuowania stosowania przez te osoby przemocy oraz zwiększenie ich możliwości do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie.

I. Podstawa prawna i programowa:

Program jest spójny z założeniami ustawodawstwa krajowego oraz strategicznymi dokumentami o charakterze lokalnym. Podstawą prawną programu jest:

1. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)
2. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno – edukacyjne (Dz. U z 2011r. Nr 50, poz. 259)
3. ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.)
4. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks karny (Dz. U. Z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)

Program jest spójny z zapisami następujących dokumentów programowych:

1. Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (na lata 2006 – 2016) przyjętym Uchwałą nr 162/206 Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 r.,
2. Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2016 przyjętym Uchwałą nr 445/26/11 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 15 marca 2011 r.,
3. Programem przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar

przemocy w rodzinie na terenie Gminy Miasta Radom na lata 2011 – 2015 przyjętym uchwałą Nr 77/2011 Rady Miejskiej z dnia 28 lutego 2011 roku.

II. Założenia programu

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej stanowi integralną część systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jaki funkcjonuje na terenie Gminy Miasta Radomia. Wszelkiego rodzaju działania zaplanowane w programie wobec sprawcy są podporządkowane przede wszystkim zasadzie ochrony bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osobę stosującą przemoc. Oddziaływania korekcyjno – edukacyjne przyczynią się do faktycznej zmiany postaw i zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie, a w konsekwencji powstrzymania i zakończenia przemocy oraz zwiększenia poczucia odpowiedzialności sprawców za własne czyny, ich zdolności do samokontroli agresywnych zachowań i konstruktywnego współżycia w rodzinie. Program przyczyni się również do wzmocnienia współpracy i komunikacji pomiędzy instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Praca ze sprawcami opiera się na następujących założeniach:

- podstawą wszelkich działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest bezpieczeństwo i dobro osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- przemoc domowa jest wyuczonym zachowaniem, które przynosi zyski i straty dla sprawcy;
- przemoc domowa jest tolerowana i wzmacniana przez postawy i poglądy wielu ludzi często zakorzeniona jest we wzorach postępowania przekazywanych z pokolenia na pokolenie;
- przemoc domowa jest szkodliwym nadużywaniem siły i władzy oraz dążenia do kontrolowania współmałżonka/partnera, dziecka lub sytuacji rodzinnej;
- można nauczyć się nie stosowania przemocy, nigdy nie należy godzić się na przemoc i rezygnować z jej powstrzymania;
- stosowanie przemocy w żadnym przypadku nie może być usprawiedliwione stwierdzeniem, że było skutkiem prowokacji ze strony ofiary;
- funkcjonują stereotypy kulturowe i obyczajowe związane z przemocą, a odnoszące się do płci, rasy, orientacji seksualnej, które usprawiedliwiają dyskryminację jednostek i grup społecznych;
- stosowanie przemocy domowej jest wyborem, za który sprawca ponosi odpowiedzialność moralną i prawną.

Podstawowym założeniem programu jest to, że przemoc jest zachowaniem nieakceptowanym, którego nic nie usprawiedliwia. Działania edukacyjne

i korygujące przekonania sprawy przemocy na trwałe zmieniają jego świadomość w odniesieniu do zjawiska przemocy oraz jej skutków fizycznych, psychologicznych i prawnych. Systematyczne edukowanie na temat konsekwencji prawnych stosowanej przemocy oraz modelowanie stylu myślenia sprawcy są szczególnie skuteczne w powstrzymaniu sprawcy przed przemocą. Stosowanie odpowiednich oddziaływań edukacyjnych i korekcyjnych wobec sprawców pozwala na redukcję agresji, kształtowanie umiejętności komunikacji, relacji partnerstwa i szacunku wobec bliskich oraz radzenia sobie z własną złością i agresją.

III. Cele programu

Cel główny programu:

Powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie

Cele szczegółowe programu:

1. powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem tej przemocy;
2. rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie;
3. kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez użycia przemocy w rodzinie;
4. uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie faktu stosowania tej przemocy;
5. zdobycie i podniesienie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie;
6. zdobycie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy;
7. uzyskiwanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

IV. Adresaci programu

Adresatami programu są osoby dorosłe, które identyfikują się z problemem przemocy, wykazują motywację do terapii oraz:

1. Osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywającym karę pozbawienia wolności albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym,
2. Osoby stosujące przemoc w rodzinie które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno- edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie terapii podstawowej,
3. osoby, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym.

V. Procedury selekcji i naboru uczestników programu

Zasady selekcji i naboru uczestników do programu szczegółowo opracowane zostaną przez prowadzącego oddziaływanie. Konstruując zasady selekcji i naboru uczestników należy uwzględnić poniższe wskazówki:

1. selekcja i nabór powinny być dostosowane do specyfiki danego typu sprawców przemocy w rodzinie;
2. warunkiem kwalifikacji do grup korekcyjno – edukacyjnych jest uznanie przez sprawcę faktu stosowania przemocy w rodzinie;
3. uczestnikiem programu nie może być osoba uzależniona od alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających, substancji psychoaktywnych albo środków zastępczych, chyba, że zakończyła terapię uzależnienia, lub przynajmniej znajduje się na tak zaawansowanym etapie procesu terapeutycznego, aby można było pracować nad zmianą jej agresywnych zachowań, osobę stosującą przemoc w rodzinie, wobec której rozpatrywane jest uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychoaktywnych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia;
4. nabór uczestników odbywać się będzie na podstawie:
 - zobowiązania osoby na drodze sądowej do uczestniczenia w programie;
 - pisemnej zgody uczestnika i zobowiązania do przestrzegania regulaminu uczestnictwa w programie;
5. w ramach selekcji i naboru dokonane zostaną diagnozy: wstępna i pogłębiona, podstawą działań korekcyjno – edukacyjnych skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie jest rzetelna diagnoza problemu przemocy i stanu funkcjonowania uczestnika programu. Wobec powyższego przez przystąpieniem do bezpośrednich oddziaływań niezbędne jest wstępne rozpoznanie diagnostyczne osób zgłoszonych/zgłaszających się do programu oraz pogłębiona diagnoza. Wskazane rozpoznania mają na celu zidentyfikowanie u potencjalnych uczestników programu poważnych zaburzeń stanu psychicznego. Rozpoznanie indywidualnej sytuacji potencjalnego uczestnika, a zwłaszcza zdiagnozowanie osób z głębokimi zaburzeniami emocjonalnymi, przejawiającymi cechy osobowości nieprawidłowej, antyspołecznej czy osobowości z pogranicza, przyczyni się do oceny zasadności jego funkcjonowania w programie. Udział takich osób w programie mógłby tworzyć poważne przeszkody w realizacji zajęć. Powyższe diagnozy zostaną przeprowadzone przez osoby prowadzące oddziaływanie. Diagnozy dotyczyć będą następujących zagadnień:
 - w zakresie wstępnego rozpoznania diagnostycznego - funkcjonowania uczestnika, rzeczywistych okoliczności skierowania do programu, określenia czy uczestnik programu

aktualnie stosuje przemoc, określenia najgroźniejszych i typowych form oraz okoliczności przemocowych zachowań, określenia aktualnej sytuacji rodzinnej i zdrowotnej, określenia cech osobistych istotnych dla pracy korekcyjnej;

- w zakresie pogłębionej diagnozy – historii relacji w których występuje przemoc oraz poprzednich związków, historii interwencji związanych z przemocą, historii pomocy medycznej i psychoterapeutycznej w zakresie zaburzeń psychicznych, doświadczeń związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków, historii agresywnych i przemocowych zachowań w innych sytuacjach życiowych, kontaktów z wymiarem sprawiedliwości, historii edukacyjno – zawodowej, charakterystyki szczegółowej zachowań i postaw przemocowych.

Informacje uzyskane od uczestników dotyczące ich życia osobistego objęte są zasadą poufności, z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnienie czynów zabronionych przez prawo.

VI. Zasady uczestnictwa w programie

Szczegółowe zasady uczestnictwa w programie zostaną opracowane przez osoby prowadzące działania. Przygotowując zasady uczestnictwa prowadzący zobowiązany jest uwzględnić poniższe wskazówki:

1. zasady uczestnictwa muszą być dostosowane do specyfiki danego typu sprawców przemocy, dla każdej grupy osób stosujących przemoc powinny zostać opracowane odrębne reguły uczestnictwa;
2. zasady zostaną spisane w formie dokumentu popisanego przez uczestników;
3. zasady powinny zawierać w szczególności:
 - formalne wymogi dotyczące systematycznej obecności na zajęciach;
 - obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach;
 - zobowiązania się do powstrzymania się od przemocowych zachowań i postaw w kontaktach z członkami rodziny i z innymi ludźmi;
 - wymóg uznania osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy w rodzinie;
4. w przypadku osób, których uczestnictwo związane jest z decyzjami sądu ograniczającymi wolność i uchylającymi się od udziału w zajęciach, należy niezwłocznie poinformować sąd i zastosować sankcje za uchylanie się od udziału w programie;
5. fakt uczestnictwa w programie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest objęty tajemnicą z wyłączeniem możliwości informowania instytucji i organizacji, które skierowały do programu oraz członków rodziny;

6. w zasadach należy zawrzeć zobowiązanie do powstrzymania się od spożywania alkoholu i zażywania narkotyków, innych środków odurzających, substancji psychoaktywnych albo środków zastępczych.

VII. Realizatorzy i partnerzy programu

Realizatorem programu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej jest Urząd Miejski w Radomiu jako organ administrujący, kontrolujący i monitorujący program. Bezpośrednim realizatorem będzie podmiot, o którym mowa w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.).

Partnerzy programu:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu
2. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Radomiu
3. Komenda Miejska Policji w Radomiu
4. Prokuratura Rejonowa Radom- Wschód w Radomiu
5. Sąd Rejonowy w Radomiu
6. Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej Wykonujący Orzeczenia w Sprawach Karnych
7. Areszt Śledczy w Radomiu
8. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
9. Organizacje pozarządowe

Bezpośrednio program realizować będą dwie osoby: mężczyzna i kobieta, które spełniać będą łącznie następujące warunki:

- ukończyły studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauka o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo – wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
- posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
- mają udokumentowany co najmniej 3 – letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VIII. Realizacja działań korekcyjno – edukacyjnych

Program realizowany będzie w formie dwóch pełnych edycji. Realizacja programu odbywać będzie się w systemie zamkniętym, nie przewiduje się dołączania w trakcie realizacji edycji nowych osób. Można natomiast tworzyć nowe grupy rozpoczynające program od początku. Praca ze sprawcami powinna mieć charakter grupowy, tj. od 10 do 15 osób. Przewiduje się także możliwość spotkań indywidualnych z osobami

stosującymi przemoc w rodzinie, przy jednoczesnym założeniu, że dominującą formą będą działania grupowe. Łączny czas programu obejmować będzie nie mniej niż 60 – 120 godzin zajęć, zaś przerwy pomiędzy kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż tygodnie. Zajęcia grupowe podzielone będą na bloki tematyczne. Zawartość merytoryczna programu koncentruje się wokół następujących elementów:

1. edukacja – dostarczanie uczestnikom informacji, które pomogą im zrozumieć dynamikę przemocy w kontekście procesów uczenia się społeczno – kulturowego i socjalizacji w roli męskiej. Edukacja konfrontuje wszystkie przekonania i postawy, przy pomocy których sprawcy usprawiedliwiają stosowanie przemocy. Uczestnicy uczą się w jaki sposób ich zachowanie krzywdząco wpływa na członków ich rodziny i na ich wzajemne relacje i przygotowują się do wzięcia pełnej odpowiedzialności moralnej i psychologicznej za swoje czyny, a także do rozpoczęcia pozytywnych zmian w ich relacjach osobistych.
2. rozpoznawanie i zmiana systemu przekonań i postaw osobistych – program tworzy okazję do badania osobistego systemu przekonań, postaw i nastawień emocjonalnych, które inicjują i wzmacniają stosowanie przez nich przemocy. Podczas zajęć promuje się postawy i wartości, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających przemoc.
3. zmiany behawioralne – poznawcze – uczestnicy, którzy zechcą zaangażować się w proces zmiany postaw i zachowań otrzymują możliwość ćwiczenia nowych i konstruktywnych form myślenia i reagowania, służących kontroli nad szkodliwymi zachowaniami oraz sprzyjających odpowiedzialnemu podejmowaniu decyzji w sytuacjach konfliktowych i utrzymywaniu egalitarnych relacji między ludzkimi bez przemocy. Szczegółowa zawartość merytoryczna programu zostanie przygotowana przez prowadzącego zajęcia grupowe.

Praca indywidualna z uczestnikiem programu

1. Formy pracy: wywiady, kwestionariusze, analiza zgromadzonej dokumentacji pod kątem:

- rzeczywistych okoliczności skierowania do programu,
- określenia czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
- określenia najgroźniejszych i typowych form oraz okoliczności stosowania przemocowych zachowań,
- aktualnej sytuacji rodzinnej i zawodowej,
- cech osobistych istotnych dla pracy korekcyjnej.

Praca grupowa z uczestnikami programu

Formy pracy:

- mini wykłady (wyrażona w dostępny sposób wiedza psychologiczna o mechanizmach przemocy)
- projekcje filmów – praca na przykładowych, zobrazowanych sytuacjach, z wykorzystaniem filmów o charakterze edukacyjnym, fabularnym
- praca analityczna – w ramach zajęć indywidualnych i grupowych analizowanie mechanizmów własnych zachowań
- warsztaty konkretnych umiejętności
- indywidualne spotkania terapeutyczne
- „zadania domowe” – poddanie uczestnikom do przemyślenia i przeanalizowania zagadnień.

IX. Zakładane rezultaty

1. Uzyskanie wiedzy na temat zjawiska oraz skutków przemocy w rodzinie
2. Wzrost kompetencji uczestników programu w zakresie konstruktywnego radzenia sobie ze złością
3. Uświadomienie osobom stosującym przemoc odpowiedzialności za własne zachowania przemocowe wobec rodziny
4. Wzrost kompetencji uczestników programu w zakresie konstruktywnego rozwiązywania konfliktów w związku i rodzinie
5. Nabycie wiedzy na temat skutków prawnych, psychologicznych i społecznych stosowania przemocy wobec członków rodziny
6. Wzrost poczucia bezpieczeństwa partnerki/rodziny sprawcy, wzrost kompetencji osób w zakresie podejmowania działań zaradczych i interwencyjnych.

X. Monitoring i ewaluacja/sprawozdawczość

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych adresowany do osób stosujących przemoc w rodzinie podlegać będzie monitoringowi oraz ewaluacji. System monitorowania zachowań związanych z przemocą u osób uczestniczących w programie realizowany będzie w trakcie trwania programu oraz do 3 lat po jego zakończeniu. W procesie oceny efektów programu biorą udział instytucje i organizacje realizujące program, które w tym zakresie zobowiązane są do współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym prowadzącymi program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

System monitorowania polega na weryfikowaniu efektów programu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, uzyskaniu informacji o zachowaniu

uczestników programu wobec członków swej rodziny w szczególności poprzez:

- obecność i aktywność uczestników programu;
- kontakt realizatorów/prowadzących z osobami wobec, których uczestnicy programu stosowali przemoc;
- współpracę instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie celem zdobycia i wymiany informacji na temat uczestnika, monitorowania jego rzeczywistego funkcjonowania w środowisku w relacjach partnerskich, rodzicielskich i społecznych

Uzyskane wyniki wykorzystane będą w pracach nad doskonaleniem i upowszechnieniem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

XI. Źródła finansowania

Opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań w zakresie administracji rządowej realizowanych przez powiat. Środki na realizację i obsługę tego zadania zapewnia więc budżet państwa. W związku z tym, planowanie wydatków następuje na poziomie gminy rokrocznie, a realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazanych z budżetu państwa na ten cel. Przewiduje się możliwość modyfikacji zaplanowanych działań, terminu ich realizacji oraz źródeł finansowania w celu zwiększenia efektywności założeń programu.